

2.4.6 HVAL I NORSKEHAVET

Topografien i Norskehavet er svært gunstig for næringsproduksjonen, og betydelige mengder hval beiter på plankton, pelagisk fisk og blekksprut.

Nils Øien
nils.oien@imr.no

Den store bestanden av norsk vårgytende sild som for tiden holder til i Norskehavet, påvirker etter all sannsynlighet forekomstene av hval i området. Diettstudier viser at vågehvalen spiser mye sild der den er tilgjengelig på matseddelen. Sammen med vågehval er finnhval og spermhval de vanligste hvalartene i Norskehavet, men vi finner også mye knølhval og spekkhogger. I tillegg opptrer springer, nise, grindhval, nebbhval og blåhval.

Vågehval

Vågehvalen er mest tallrik i sokkelområder og relativt kystnære strøk, men Norskehavet representerer sannsynligvis en viktig vandringsvei mellom Jan Mayen-området og Svalbard. En stor sildebestand, som i de seinere årene, gjør Norskehavet til et viktig beiteområde. Basert på telletoktene vil det sommerstid være om lag 30 000–40 000 vågehval i Norskehavet og de tilliggende områdene. Den kommersielle fangsten foregår først og fremst nær kysten og ut til sokkelkantene. I 2008 ble hele kvoten på 155 dyr for dette området tatt.

Spermhval

Spermhval holder til i dyphavet utenfor eggakanten. Vi antar at den beiter på blekksprut og forskjellige fiskearter som lever på middels dyp. Spermhvalens hunner og unger lever sammen i familiegupper med én haremshann, så når hannene

blir kjønnsmodne, utstøtes de av gruppen. Mens familiegroppene lever i tropiske og subtropiske strøk, trekker hannene mot høyere breddegrader, der de lever som enslige individer. Norskehavet er et slikt område med bare hanner. I Norskehavet er det omkring 6 000 spermhval, og spesielt store ansamlinger finner vi vest av Andøya, i tilknytning til Bleiksdjupet.

Finnhval

Finnhval finnes over store dyp, men holder seg i første rekke nær eggakantene og i Jan Mayen-området. I selve Norskehavet er det 5 000–6 000 finnhval. I tillegg befinner det seg et liknende antall i havområdene rundt Jan Mayen og mellom Island og Jan Mayen. Områdene rundt Island, inkludert Danmarksstredet, er rike på finnhval. Totalt sett er det om lag 30 000 finnhval i Nordøst-Atlanteren. Finnhval er i likhet med vågehvalen variert i kosten, men er kanskje noe mer bundet til forekomster av hoppekreps og krill, foruten sild og lodde.

Knølhval

I våre farvann er knølhvalen (figur 2.4.6.1) utbredt i Norskehavet og Barentshavet. På sommeren er den særlig å finne i kantene vest av Bjørnøya. Så trekker den nordøstover i Barentshavet, der den i første rekke er knyttet til forekomstene av lodde. Arten er tallrik, og ser ut til å ha vært temmelig stabil i hele perioden med telletokt; rundt 1 000 dyr totalt i Norskehavet og Barentshavet.

Figur 2.4.6.1
Beitende knølhval.
Feeding humpbacks.

Foto: Kjell Arne Fagerheim

Forekomstene av storhval i det sentrale Norskehavet har ikke endret seg vesentlig de siste 15 årene. Antall spermhval har vist en økning på et par prosent per år, men denne økningen er ikke statistisk signifikant. Derimot har det i områdene rundt Island vært en signifikant tilvekst av finnhval og knølhval, uten at vi vet hvorfor. I tillegg til en direkte vekst i bestandene, kan også endringer i fordelinger forklare slike observasjoner.

Spekkhogger

Spekkhoggeren (figur 2.4.6.2) er i Norskehavet knyttet til vandringsmønsteret til norsk vårgytende sild, som den stort sett følger i løpet av året. I Tysfjord med Vestfjord-området, som i en årrekke var overvintringsområdet for norsk vårgytende sild, har det vært anslagsvis 500 spekkhogger vinterstid. Totalt for Norskehavet og Barentshavet antar vi at det kan være noen få tusen spekkhogger.

Spekkhogger og sild

I de østlige delene av Norskehavet har spekkhoggeren sterk tilknytning til norsk vårgytende sild og dens vandring. På slutten av 1980-tallet begynte silda å overvintre i de indre delene av Vestfjorden, spesielt i Tysfjord. I kjølvannet kom store

mengder spekkhogger for å jakte i de tette sildestimene. Dette la grunnlag for turisme i form av hvalsafarier, og gjorde det mulig å drive nærstudier av dyrene. Spekkhogger, som kan individbestemmes på grunnlag av fargemønster og ryggfinner, er flokkdyr og lever i familiegrupper. Studiene har kartlagt gruppesammensetning og tilhørighet for mange av spekkhoggerne. Omkring 500 dyr har hatt tilknytning til den overvintrende silda i Tysfjorden.

Studiene basert på individgjenkjenning indikerte også at spekkhoggerne i Tysfjorden tilbrakte all tiden sin der. I 2000 og 2001 ble sju spekkhogger påsatt satellittmerker slik at bevegelsene deres kunne følges over en lengre tidsperiode, opptil sju måneder. Det ble da klart at sjøl under et tilsynelatende stabilt vinteropphold i Tysfjorden, kunne spekkhoggerne legge ut på lange turer både sørover langs kysten og til havs.

I de siste årene har mengden av sild som går inn i Vestfjorden for å overvintre, avtatt til nesten ingenting. Silda overvintre nå isteden i havet utenfor Nord-Norge og mengden spekkhogger inne i Vestfjorden på vinteren har minket dramatisk.

Figur 2.4.6.2
Spekkhogger.
Killer whales.

Whale

The Norwegian Sea presents good habitats for whales, especially the baleen whales feeding on zooplankton. Sperm whales are also very abundant, feeding on squids and mesopelagic fishes. The abundances within the Norwegian Sea are approximately 5,000 fin whales, 1,000 humpback whales and 6,000 sperm whales. Their abundances over the last 15 years seem to have been stable, but with some indication of increases. Other species common to the area are killer whales, *Lagenorhynchus* dolphins, harbour porpoises, pilot whales, Northern bottlenose whales and blue whales.